

SAMAN MOT
MODERNE
SLAVERI

OM DETTE HEFTET

Dette heftet er laga til Global veke mot moderne slaveri. Global veke er ei fellessatsing som kyrkjene i Noreg er med på for å prøve å få slutt på vår tids former for slaveri. Noregs Kristne Råd koordinerer dette samarbeidet.

Mottoet for berekraftsmåla er at ingen skal utelatast. Skal vi nå måla her i Noreg og i verda, må vi få slutt på alle former for grov utnytting som tvangsarbeid (mål 8.7) barneekteskap og tvungen prostitusjon (mål 5) og barnarbeid (mål 16.2).

Vi trur på retten alle menneske har til å sleppe utnytting og undertrykking. Vår tids former for slaveri bryt med menneskerettane og stengjer menneske ute frå samfunnsgoda og frå eit verdig og fritt liv. Med å samarbeide kan – og må – vi få ein slutt på utnyttinga.

Bli med i arbeidet, du òg!
Se tips på side 11–14.

INNHOLD

- 5 Kva er moderne slaveri?
- 6 Korleis skjer moderne slaveri?
- 8 Korleis kjenne att moderne slaveri?
- 10 Kva kan du og eg gjere?
- 12 Korleis velje ei handling?

KVA ER MODERNE SLAVERI?

«Moderne slaveri» er eit samlenamn på situasjonar der menneske:

- blir utsette for grov utnytting og tvang,
- blir kontrollerte gjennom maktmisbruk, manipulasjon, truslar, vald og krenkingar og ikkje er frie til å forlate situasjonen.

Kjelde: www.alliance87.org

Det er forbode i alle land. Det er brot på menneskerettane og skjer overalt, ofte skjult. Frå utsida kan det sjå ut som vanleg arbeid, men dei som blir utnyttta, lever under kontroll av andre.

Særleg utsette er migrantarbeidarar, jenter eller kvinner i mannsdominerte samfunn, flyktningar, statslause, personar med lite utdanning, lågkastar, religiøse og andre minoritetar og personar med funksjonsnedsetting.

Dei viktigaste årsakene til moderne slaveri er fattigdom, korrupsjon, urettferdige strukturar, krig og konflikt og flytting på grunn av klimaendringar.

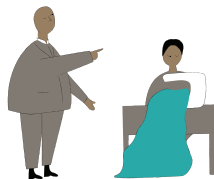
ILO trur at minst 40 millionar menneske lever under slaveriliknande forhold. Koronapandemien har pressa fleire ut i gjeld, elendige arbeidsvilkår og seksuell utnytting.

KORLEIS SKJER MODERNE SLAVERI?

Utnyttinga ser forskjellig ut i ulike land og lokalsamfunn.

Tvangsarbeid

er situasjonar der born og vaksne blir utnytta til arbeid – arbeid dei ikkje frivillig kom inn i, ikkje kan kome ut av eller ikkje har alternativ til. Det er eit stort gråsonefelt mellom anstendig arbeid og tvangsarbeid.

Gjeldsslaveri:

Personar som pga. fattigdom låner pengar, blir tvinga til å arbeide for å betale tilbake gjeld og dermed misser kontroll over eigen situasjon.

Tvungen krigsteneste:

Born eller vaksne blir tvinga til å delta i krigshandlingar, t.d. barne-soldatar, eller dei blir haldne ulovleg i militærtjeneste.

Tvangsekteskap og barneekteskap:

Born eller vaksne blir tvinga til å gifte seg mot sin vilje. 99 % er jenter eller kvinner.

Seksuell utnytting:

Det å utnytte nokon seksuelt skjer mellom anna som tvungen prostitusjon eller overgrep bestilt via nett, eller ved at personar vert pressa til å yte seksuelle tenester i ein sårbar situasjon gjennom vald og trugslar.

Tvangstenester:

Born eller vaksne blir tvinga til å tigge, selje narkotika eller gjere seg skuldige i kriminalitet til forteneste for andre.

Organtjuveri:

Personar blir frårøva eller lokka til å selje organ eller kroppsdelar til bruk i ulovleg organhandel og transplantasjon.

- **1 av 4** i slaveri er **born**.
- **3 av 4** i slaveri er **kvinner og jenter**.
- **Dei 10 landa** med høgast tettleik av slaveri er i **krig og konflikt** og har **undertrykkjande regime**.

Asia og stillehavs-regionen har flest personar som blir utnytta, om lag 62 % av folket. Afrika har høgast tettleik, truleg 7.6 personar per 1000 innbyggjarar. Europa og Sentral-Asia har truleg 3.6 millionar i slaveri, men mørketala er store.

I Noreg brukas ofte omgrepet **menneskehandel** som har ein juridisk føresegn i straffelova. Noreg er eit destinasjonsland der det er etterspørsel etter seksuelle tenester og billig arbeidskraft. Mest utbreitt er prostitusjon og tvangsarbeid. «Agentar» rekrutterer personar frå andre land til utnytting i landbruk, bygg- og anlegg, reinhald, restaurant- og service-næringar – eller tvingar og lokkar kvinner og jenter (men òg menn og gutar) inn i prostitusjon og tvang til seksuelle ytingar.

KVA ER KJENNETEIKN PÅ MODERNE SLAVERI?

Moderne slaveri rammar svært ulike personar. Det er ofte skjult og vanskeleg å avdekkje. Her er likevel nokre kjenneteikn på at ein person kanskje kan vere i ein tvangssituasjon:

- arbeider ekstremt mange timar
- manglar verneutstyr sjølv om arbeidet krev det
- får dårleg eller inga lønn eller står i personleg gjeld til ein bakperson eller arbeidsgivar
- manglar språkkunnskapar
- vart lova andre vilkår enn ho/han fekk
- er redd for eller skeptisk til politiet eller offentlege instansar
- gir opp at andre tek vare på ID og viktige dokument, og har avgrensa fridom til å reise
- redd for å bli send ut av landet
- verkar ustelt eller bruker same kleda kvar dag
- ser ikkje på seg sjølv som offer for menneskehandel, men "fekk ein dårleg jobb"
- vegrar seg for å fortelje om situasjonen sin eller be om hjelp
- kjenner ingen som er til å lite på
- viser frykt for arbeidsgivar eller bakmann/-kvinne og meiner ein sjølv eller familien kan vere i livsfare
- viser teikn på fysiske eller psykiske traume, t.d. angst, minnetap, blåmerke, ubehandla infeksjonar, skadar eller sjukdom
- bur og arbeider på same adressa
- bur trongt eller uverdigg eller byter adresse ofte

PLIKT TIL Å SEIE FRÅ

Alle som får mistanke om at ein person kan vere utsett for straffbare handlingar, har etter straffelova plikt til å varsle styremaktene. Gjeld det ein mindreårig, er det meldeplikt til barnevernstenesta.

Dersom ein person viser deg tillit, må du nytte sjansen. Du treng ikkje å vere ekspert. Alt du treng å vite, er kvar det er hjelp å få, og korleis kome i kontakt med instansar som kan følgje opp.

Her finn du oversikt over hjelpetiltak og -instansar:
Sjå www.menneskertilsalgs.no

Alle kan hjelpe til med å identifisere moglege offer, men det er politiet og styremaktene som skal *verifisere* menneskehandel, dvs. dokumentere handlingar, straffe-
følgje kriminelle og følgje opp utsette personar.

ER DU UROLEG FOR AT NOKON BLIR UTNYTTA, ELLER ER DU SJØLV I EIN SLIK SITUASJON?

Du kan kontakte den døgnoopne, nasjonale hjelpetelefonen til ROSA, 22 33 11 60, det lokale politiet eller barnevernet.

KVA KAN DU OG EG GJERE?

- Sei ifrå ved mistanke (sjå side 9) eller om du blir utnyttta.
- Lær meir om vår tids former for slaveri og snakk om det.
- Støtt gode prosjekt (sjå forslag på www.globaluke.no)

BRUK STEMMA:

Vi kan be om meir handling frå dei som har størst ansvar. Sei frå til lokale styremakter om du oppdagar mistenkjelege eller kritikkverdige forhold.

Undersøk om det finst ein lokal handlingsplan mot menneskehandel og om kommunen har ein handlingsplan for arbeidet sitt med å nå berekraftsmåla.

Etterlys både sterkare innsats mot arbeidslivskriminalitet og svart økonomi og betre vern og rettsvern for dei som er offer for menneskehandel i Noreg.

Krev at regjeringa er aktiv med å følgje opp sin eigen handlingsplan mot menneskehandel.

Be norske styremakter ta opp menneskerettane i dialogen med leiarar i land der desse rettane ikkje blir respekterte.

Gjer deg kjent med den nye Openheitslova, som forplikter norske verksemder til å informere om underleverandørar og om korleis dei ivaretek menneskerettane.

BRUK FORBRUKARMAKTA:

Ta gjennomtenkte kjøpsval! Kjøp varer merkte med Fairtrade, UTZ (kakao, kaffi, sjokolade), Rainforest Alliance eller Svanemerket.

Vel produkt frå merke som har opne fabrikklistor. Sjå oversikt på framtiden.no

Kjøp kvalitetsvarer som varer lenge, lær deg å reparere dei og kjøp brukt når du kan!

Spør kvar vara er produsert, og kva vilkår arbeidarane har hatt. Når mange nok spør, vil personalet i butikkar og selskap leggje vinn på å finne gode svar.

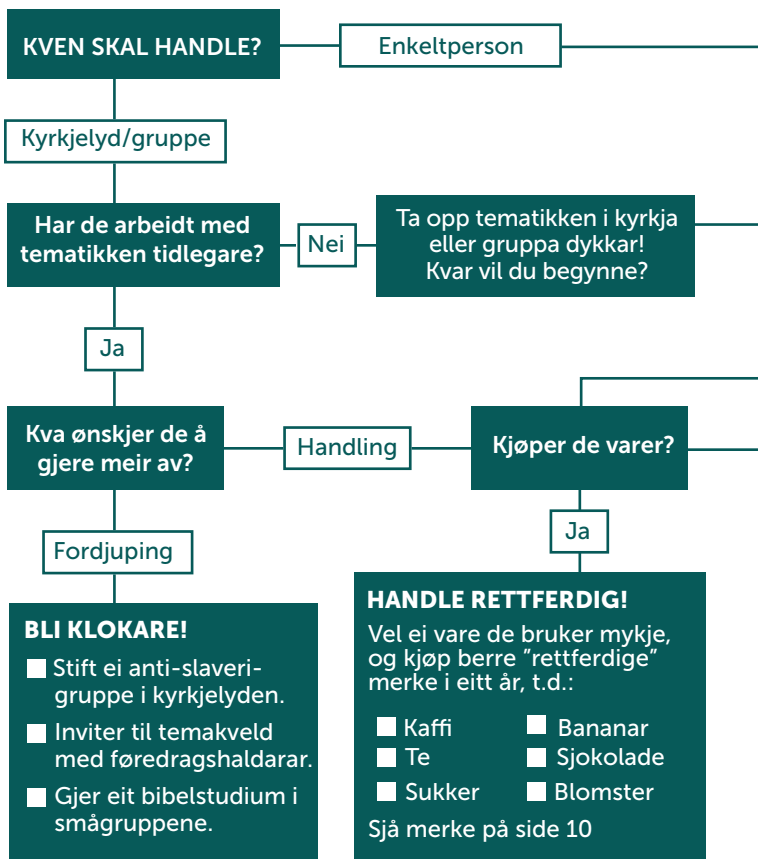
Hald deg unna svart arbeid når du skal ha vaska huset eller bilen, pusse opp eller leige inn arbeidskraft: Lær meir på handlehvitt.no

Plasser pengane smart: Bruk etiskbankguide.no. Høyr med banken om dei har ein "slaverifri" investeringspraksis.

Ta avstand frå pornografi, seksualisering av mindreårige og objektivisering av kropp.

KORLEIS VELJE EI HANDLING?

Start samtalen:

Ingen kan gjere alt, men alle kan gjere noko! Det kan bety svært mykje viss så mange som råd, gjer éi handling for å prøve å få slutt på moderne slaveri.

Sjå tips på side 10–11

Gudsteneste

Ungdomsgruppa

Staben

Nei

BRUK STEMMA!

Vel ei handling de som gruppe kunne tenkje dykk å gjere:

- Skriv lesarinnlegg.
- Skriv under på kampanjar.
- Tvitre eller del meiningane dykkar i sosiale medium.

Sjå fleire på side 11.

- Be for dei som blir utnytta. Sjå side 15.
- Gi kollekt til tiltak som førebyggjer. Sjå øvst side 10.
- Snakk om det teologiske grunnlaget for kampen mot urett.
- Marker Global veke lokalt. Sjå www.globaluke.no
- Ha temakveld med unge og konfirmantar.
- Ta testen på slaveryfootprint.org/

Meld frå om kva handling kyrkjelyden eller gruppa vel, til post@norkr.no
post@norkr.no

Då kan vi sjå den store summen av fellesinnsatsen vår og følgje arbeidet.

FLEIRE HANDLINGAR FOR KYRKJELYDEN/GRUPPA

- Ta opp temaet i kyrkjene: gudstenester, ungdomsgruppa og temakvelder, studiegruppa, kyrkje-kaffien, seniortreffet, konfirmantundervisninga, undervisninga på folkehøgskular og studiestader.
- Delta i Global veke mot moderne slaveri i lag med andre kyrkjesamfunn og grupper.
- Oppmod leiarane og misjonsleiarane dine til å lyfte temaet i deira samanhengar, i møte med internasjonale nettverk og samarbeidspartnarar.
- Gi kollekt til prosjekt og organisasjonar som førebyggjer og prøver å få slutt på moderne slaveri, få dei til å kome på besøk og fortelje.
- Ver sikker på at de, eller dei som de handlar tenester med, ikkje nyttar seg av svart arbeid.
- Kjøp etisk og berekraftig så langt råd er: Vel varer med merke som Fairtrade, Utz, RainforestAlliance, Svanemerket.
- KNIF-avtalar der du kan – kyrkjesamfunnet ditt er truleg medlem. Avtalane følgjer etiske retningslinjer. Er det behov for avtalar som ikkje finst i KNIF-systemet, kan du kontakte KNIFs sekretariat.
- Gjer kyrkjelyden din til eit inkluderande fellesskap som tilbyr språktrening og sosiale, praktiske nettverk og støtte til personar i sårbare situasjonar.

KJELDER OG RESSURSAR:

menneskertilsalgs.no

rosa-help.no

Caritas Ressurscenter

Frelsesarmeen.no og
anti-trafficking.no

A21 Norway

Hope for Justice Norge

framtiden.no

lightup-norway

globaluke.no

Kirkens Bymisjon

Kyrkjias Naudhjelp

Fairtrade Noreg

FN-sambandet

ILO

ADRA Norge

slavefreetoday.org

freedomunited.org

antislavery.org

The Guardian

Fridoms Gud, nokre mellom oss leverer varer og tenester under tvang og utan ei lønn dei kan leve av.

Dei blir krenkte medan andre forgrip seg på kroppen deira. Fordi dei slit i gruver og på fabrikkar, går dei glipp av skulegang og likeverdig behandling.

Jesus, du gav deg sjølv for alle. Gi oss nåde til å sjå og gjere vårt for ei meir rettferdig verd.

Du som løyser band, lat alle menneske få sin rett!

Norges Kristne Råd

norkr.no
globaluke.no

Med støtte frå Justis- og beredskapsdepartementet og Norad

Justis- og
beredskapsdepartementet

Norad